

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора економічних наук, професора,

Крупіци Ірини Вікторівни

на дисертаційне дослідження

АВРЯТИ АНДРІЯ ВІКТОРОВИЧА на тему:

«УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ В

УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ»,

подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю

073 «Менеджмент»

Актуальність теми дослідження. Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена посиленням впливу глобалізації інформаційних процесів на функціонування та розвиток ринку туристичних послуг. Сучасний туристичний бізнес дедалі більшою мірою залежить від швидкості інформаційного обміну, рівня цифрової взаємодії між учасниками ринку, а також від використання цифрових платформ, інформаційно-аналітичних систем і сучасних комунікаційних технологій. За таких умов інформація перетворюється на стратегічний ресурс, що визначає якість управлінських рішень, конкурентоспроможність туристичних підприємств і здатність до адаптації до змін у ринковому середовищі.

Цифровізація змінює не лише способи надання та просування туристичних послуг, а й саму логіку управління туристичним бізнесом. Поширення платформних сервісів, систем онлайн-бронювання, мобільних застосунків, технологій штучного інтелекту та аналітики даних потребує переходу від управління окремими функціональними процесами до формування цілісних адаптивних моделей розвитку. Особливої ваги набувають питання інтеграції цифрових інструментів у стратегічне управління, забезпечення інформаційної безпеки, цифрової довіри та ефективної взаємодії зі споживачами.

Для України проблематика дослідження має особливе значення у зв'язку з необхідністю відновлення туристичної галузі, підвищення інвестиційної привабливості туристичних дестинацій та інтеграції національного ринку туристичних послуг у європейський і світовий простір. Цифрові технології можуть стати важливим інструментом для адаптації туристичних підприємств до кризових умов, збереження їхніх ринкових позицій і формування нових конкурентних переваг.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами, планами. Важливо відзначити, що дисертаційне дослідження не має ізольованого характеру, а виконувалося в межах реалізації двох зареєстрованих науково-дослідних тем. Це свідчить про його системний характер, відповідність пріоритетним напрямкам розвитку економічної науки та практичну орієнтацію отриманих результатів. Автор безпосередньо долучився до виконання теми Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця «Теоретичний базис управління інноваційним розвитком на засадах забезпечення конкурентоспроможності організацій в умовах цифрової економіки» (державний реєстраційний номер 0126U000988), а також виконував дослідження у межах фундаментальної тематики Державного біотехнологічного університету (державний реєстраційний номер 0122U201108).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, не викликає сумнівів. Робота базується на достатньо широкій теоретичній основі, сучасних наукових концепціях у сфері менеджменту, економіки туризму та цифрової трансформації, а також на ґрунтовному аналізі вітчизняних і зарубіжних наукових джерел. Автором використано комплекс взаємодоповнювальних загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, адекватних поставленій меті та завданням.

Достовірність отриманих результатів забезпечується логічною побудовою дослідження, коректним застосуванням методичного інструментарію, використанням офіційних статистичних матеріалів, міжнародних аналітичних баз, нормативно-правових актів і результатів власних досліджень автора. Сформульовані висновки впливають зі змісту проведеного дослідження, узгоджуються з отриманими результатами та характеризуються належним рівнем аргументованості. Практичні рекомендації є логічним продовженням теоретичних положень і можуть бути використані в діяльності суб'єктів туристичного бізнесу та органів управління галуззю.

Ступінь наукової новизни одержаних результатів. Наукова новизна дисертації простежується насамперед у тому, що автор переглядає звичну логіку управління туристичним бізнесом. У роботі його стійкість уже не пов'язується лише з упорядкованістю внутрішніх процесів або наявністю ресурсів. До управлінського поля введено цифрову взаємодію, інформаційну прозорість, репутаційну стійкість, адаптивність комунікацій і цифрову довіру. Саме на такому підґрунті обґрунтовано перехід від операційно орієнтованої моделі до адаптивної цифрово-комунікаційної.

Цей перехід автор розглядає значно ширше, ніж рамки окремого підприємства. Цифровізація туристичної сфери постає як інституційний процес, у якому міжнародні туристичні організації, цифрові платформи, інформаційна інфраструктура та механізми аналітики даних формують багаторівневу систему управлінської координації. За такого підходу туристичний бізнес поступово виходить із локальних моделей функціонування та інтегрується в мережеві цифрові екосистеми.

Логічно, що й інфраструктура в дисертації набуває іншого змісту. Автор доповнює її безпековою та інформаційно-етичною складовою, пов'язуючи розвиток інформаційних послуг із кібербезпекою, захистом персональних даних, довірою до цифрових сервісів та інтелектуальною адаптацією послуг до індивідуальних потреб споживача. Це не технічне

доповнення до вже відомої конструкції, оскільки безпека й довіра інтегруються безпосередньо в механізм створення туристичної цінності.

На рівні діяльності підприємства автор змінює сам об'єкт управління бізнес-процесами. У центрі уваги перебувають не їхні усталені параметри, а трансформаційна спроможність - здатність безперервно реконфігурувати структуру, зміст і механізми реалізації під впливом платформ, інформаційних потоків, екосистемних взаємодій та мінливої поведінки споживачів.

З цією позицією узгоджується подальший розвиток трактування туристичного бізнесу як комплексної системи управління споживчим досвідом. Економічні результати в такій системі виникають у поєднанні з поведінковою, комунікаційною, організаційною та сервісною складовими. Індивідуалізація потреб, зміна моделей споживання й посилення ролі нематеріальних чинників конкурентоспроможності перестають бути зовнішнім тлом і входять до самого змісту управління.

Схожа зміна відбувається й у маркетинговій площині. Цифрові комунікації обґрунтовано як складову маркетингового управління, де об'єктом впливу стає не туристичний продукт, а поведінкові патерни споживачів. Використання цифрового сліду, даних про вподобання та комунікаційну активність створює основу для персоналізованих рішень і більш гнучкої реакції на ринкові зміни.

Узагальненням цих положень є авторське бачення цифрової трансформації туристичного бізнесу як багаторівневої зміни всієї системи управління. Її зміст розкривається через послідовне зміщення управлінського центру від інфраструктури й ресурсів до даних, цифрових сервісів, туристичних потоків і клієнтського досвіду. Саме взаємопов'язаність цих результатів, а не формальна кількість положень, визначає загальну наукову вагу виконаного дослідження.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Підставою для позитивної оцінки дисертаційної роботи є, насамперед, її концептуальна завершеність. Автор не обмежився дослідженням окремих аспектів

цифровізації туристичної діяльності чи удосконаленням наявних управлінських механізмів, а сформував цілісну систему наукових положень, у межах якої послідовно розкрито взаємозв'язок між глобалізацією інформаційних процесів, трансформацією архітектури управління туристичним бізнесом, розвитком цифрових комунікацій, модернізацією бізнес-процесів і формуванням інформаційної інфраструктури. Саме така внутрішня цілісність дослідження є однією з головних ознак дисертаційної роботи, що відповідає сучасним кваліфікаційним вимогам.

Позитивне враження справляє й характер одержаних результатів. Авторські положення не мають фрагментарного характеру і не зводяться до вдосконалення окремих елементів системи управління. Запропонована адаптивна цифрово-комунікаційна модель управління, розвиток концептуальних засад цифрової трансформації туристичного бізнесу, удосконалення архітектури інформаційного забезпечення, науково-методичного підходу до управління бізнес-процесами, а також положення щодо цифрових комунікацій і управління споживчим досвідом утворюють наукову конструкцію, побудовану навколо єдиної дослідницької ідеї. Саме це відрізняє представлену дисертацію від робіт, у яких окремі результати існують ізольовано одне від одного.

Зміст дисертації відповідає визначеним меті та завданням дослідження, а сформульовані висновки логічно випливають із проведеного аналізу та підтверджуються отриманими результатами. Наукові положення пройшли необхідну апробацію, відображені у наукових публікаціях автора та мають практичне впровадження, що додатково підтверджує їхню наукову й прикладну цінність. У сукупності це дає підстави вважати, що дисертаційна робота відповідає вимогам, встановленим для дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, а її автор заслуговує на присудження відповідного наукового ступеня.

Практичне значення результатів дослідження. Практична цінність дисертаційної роботи визначається тим, що запропоновані автором наукові

положення доведені до рівня конкретних науково-методичних підходів, моделей, механізмів і рекомендацій, придатних для використання в практиці управління. Запропоновані рішення можуть бути використані під час формування стратегій цифрової трансформації туристичних підприємств, удосконалення бізнес-процесів, розвитку цифрових комунікацій, інформаційної інфраструктури та систем підтримки управлінських рішень.

Про практичну затребуваність отриманих результатів свідчить їх впровадження в діяльність громадських організацій, що здійснюють дослідницьку, аналітичну та проєктну діяльність, а також суб'єкта господарювання реального сектору економіки. Важливим є також використання результатів дисертації в освітньому процесі Державного біотехнологічного університету, що підтверджує можливість їх застосування не лише в практичній діяльності, а й у підготовці майбутніх фахівців. Це дає змогу зробити висновок про достатньо широкий спектр практичного використання результатів проведеного дослідження.

Повнота викладення наукових положень дисертації у відкритому друку та їх апробація. Публікаційна активність автора свідчить про системний характер роботи над дисертаційним дослідженням. Отримані результати оприлюднювалися послідовно в різних видах наукових видань: у розділі колективної монографії та у 9 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях категорії «Б». Окремі авторські ідеї пройшли апробацію під час 12 міжнародних і всеукраїнських наукових конференцій.

Такий підхід дозволив автору не лише своєчасно оприлюднювати результати власних досліджень, а й формувати їх у процесі наукової дискусії. Обсяг опублікованих праць (11,9 друк. арк., із яких 9,21 друк. арк. належать авторові особисто) та їх зміст дають підстави стверджувати, що основні наукові результати дисертації повною мірою відображені у відкритому друці та отримали належну апробацію.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Під час ознайомлення з дисертаційною роботою, науковими публікаціями автора та іншими матеріалами, поданими до спеціалізованої вченої ради, не встановлено ознак порушення принципів академічної доброчесності. Викладені в дисертації результати мають належний рівень наукової самостійності, авторські положення логічно обґрунтовані, а використання наукових джерел здійснено з дотриманням вимог щодо академічного цитування. Підстави вважати, що дисертаційна робота містить академічний плагіат, самоплагіат, фабрикацію, фальсифікацію або інші форми порушення академічної доброчесності, не вбачаються.

Зауваження до дисертаційної роботи. Високо оцінюючи науковий рівень виконаної дисертаційної роботи, її теоретичну та практичну цінність, вважаю за доцільне висловити окремі зауваження й дискусійні міркування:

1. Не зовсім виправданим видається включення до першого розділу таблиці 1.2 «Країни-лідери у просуванні нових технологій». Наведена періодизація, безумовно, характеризує еволюцію світового технологічного розвитку, однак у тексті дисертації недостатньо розкрито її зв'язок із предметом дослідження. Зокрема, так і залишилося незрозумілим, яким чином зміна технологічного лідерства окремих країн вплинула на трансформацію механізмів управління туристичним бізнесом. Наведеному матеріалу бракує більш глибокої авторської інтерпретації саме через призму розвитку туристичної сфери, а не лише загальних тенденцій технологічного прогресу.

2. Автор обґрунтовує тезу про трансформацію міжнародних туристичних організацій із нормативно-консультативних структур у ключових координаторів цифрової трансформації туристичного бізнесу. Наведена аргументація переважно ґрунтується на програмних документах, резолюціях та аналітичних матеріалах міжнародних організацій. На мою думку, таке положення потребувало б підтвердження конкретними прикладами імплементації цих ініціатив у практику державного регулювання

або діяльність туристичних підприємств. Це дозволило б переконливіше продемонструвати, що міжнародні інституції реально впливають на механізми управління туристичним бізнесом, а не лише формують рекомендаційний порядок денний.

3. У роботі сталий розвиток послідовно розглядається як стан балансу між економічною, екологічною та соціально-культурною складовими, що відображено як у тексті, так і в авторських схемах. Однак сучасні дослідження дедалі частіше трактують сталий розвиток не як досягнення рівноваги, а як процес постійного управління конфліктами між цілями розвитку, коли економічна ефективність, інтереси місцевих громад та екологічні обмеження далеко не завжди можуть бути гармонізовані. У дисертації ця суперечність практично не простежується, через що концепція сталого розвитку набуває дещо нормативного характеру.

4. В межах одного логічного блоку автор послідовно розглядає природно-рекреаційний потенціал, культурну спадщину, військовий туризм та концепцію бренду «Країна стійкості», хоча зазначені категорії характеризують різні рівні формування конкурентоспроможності туристичної дестинації. У результаті недостатньо чітко простежується межа між об'єктивними ресурсними перевагами країни та її сучасним міжнародним іміджем як чинником розвитку туристичного бізнесу.

5. Дискусійним є положення про те, що бізнес-процеси туристичного підприємства «виходять за межі підприємства». За сучасними підходами до процесного менеджменту розширюється не об'єкт управління, а межі координації процесів між незалежними суб'єктами господарювання. Тому доцільно було б чіткіше розмежувати внутрішні бізнес-процеси підприємства та міжорганізаційні процеси взаємодії в цифровій екосистемі.

Наведені зауваження не мають принципового характеру, не стосуються концептуальних засад дослідження та не впливають на достовірність отриманих результатів. Вони відображають окремі дискусійні аспекти роботи й можуть бути враховані автором у подальших наукових дослідженнях.

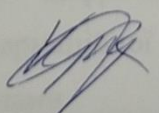
Загалом дисертація справляє позитивне враження як завершене самостійне наукове дослідження, виконане на високому науковому рівні.

Висновок. Дисертаційна робота Авряти Андрія Вікторовича на тему «Управління розвитком туристичного бізнесу в умовах глобалізації інформаційних процесів» є завершеним самостійним науковим дослідженням, у якому вирішено актуальне наукове завдання щодо розвитку теоретико-методичних і прикладних засад управління туристичним бізнесом в умовах цифрової трансформації та глобалізації інформаційних процесів. Отримані автором результати характеризуються належним рівнем наукової новизни, теоретичної обґрунтованості, практичної значущості та достовірності, а їх сукупність становить цілісну наукову концепцію.

За змістом, рівнем виконання, науковою новизною, практичним значенням і оформленням дисертаційна робота відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами, внесеними постановою Кабінету Міністрів України № 507 від 03 травня 2024 року), а її автор Аврята Андрій Вікторович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри
туристичного бізнесу та рекреації
Одеського національного
технологічного університету

Ірина Вікторівна Крупіца

Проректор з НР та МЗ
С. П. Шевченко